

PRINCIPY A DILEMATA INFORMAČNÍ ETIKY: SVOBODA SLOVA, PRÁVO NA INFORMACE A CENZURA V KONTEXTU PROBLÉMU DEZINFORMACE

PRINCIPLES AND DILEMMAS OF INFORMATION ETHICS: FREEDOM OF SPEECH, RIGHT TO INFORMATION AND CENSORSHIP IN THE CONTEXT OF DISINFORMATION

Jiří Stodola

*Masarykova univerzita, Kabinet informačních studií a knihovnictví
Arna Nováka 1, 602 00 Brno
stodola5@gmail.com*

Abstrakt

Účel – Cílem článku je identifikovat v rámci filosofie a informační vědy formulované principy informační etiky; prozkoumat pojem dezinformace a jeho roli v principech informační etiky; rozčlenit jednotlivé oblasti informační etiky podle jednotného kritéria; identifikovat možná dilemata a určit, jakou roli v těchto dilematech hraje dezinformace; aplikovat principy informační etiky na řešení základních dilemat informační etiky.

Design/metodologie/přístup – Postupujeme od induktivně stanoveného problému (problém dezinformování) k hledání teoretických východisek (koncept dezinformace, principy informační etiky, oblasti informační etika a s nimi spjatá dilemata), která uvádíme do vzájemného vztahu, aby je bylo možné aplikovat na problém, a tak napomoci jeho řešení.

Výsledky – Pro řešení problémů spojených s dezinformováním jsou vhodné principy pracující s pojmem informace/entropie. Dilemata napříč informační etikou vedou mezi právem na informace (informace jako zdroj), svobodou slova (informace jako produkt) a cenzurou (informace jako cíl). Nezávislost informace na pravdivosti (alethická neutralita) selhává při řešení problému dezinformace.

Originalita/hodnota – Jedná se o ojedinělou snahu řešit problém dezinformování pomocí teoretického nástroje.

Klíčová slova: informační etika, principy, dilemata, informace, dezinformace, svoboda slova, právo na informace, cenzura

Abstract

Purpose – The aim of the study is to identify principles of information ethics formulated in philosophy and information science; to explore the concept of disinformation and its role in the principles of information ethics; to distinguish the different areas of information ethics according to a uniform criterion; describe them in a comprehensive way, identify possible dilemmas and determine the role of disinformation in these dilemmas; to apply the principles of information ethics to addressing basic dilemmas of information ethics.

Design/methodology/approach – We proceed from the inductively defined problem (the problem of disinformation) to the search for the theoretical basis (the concept of disinformation, the principles of information ethics, the field of information ethics and related dilemmas), which we relate in order to apply them to the problem and thus help to solve it.

Results – To solve problems related to disinformation, principles working with the concept of information/entropy are suitable. Dilemmas across information ethics lead between the right to information (information as a resource), the freedom of speech

(information as a product) and censorship (information as a target). Independence of information from truthfulness (alethic neutrality) fails to solve the disinformation problem.

Originality/value – This is a unique effort to solve the problem of disinformation through a theoretical tool.

Keywords: information ethics, principles, dilemmas, information, disinformation, freedom of speech, right to information, censorship

1 Úvod

Morální hodnocení v normativní etice obecně a v normativní informační etice¹ zvláště spočívá v aplikaci obecných principů na konkrétní jednání. Díky tomu je možné určit, zda dané jednání odpovídá všeobecně přijímané normě a hodnotit je buď jako dobré, nebo špatné. Různí autoři (Floridi, Severson, Stodola) stanovili principy, kterými by se měli řídit tvůrci, spravovatelé a příjemci informací, aby jejich nakládání s informacemi mohlo být hodnoceno jako morálně správné. Otázkou zůstává, jakým způsobem jsou tyto problémy závislé na řešení problému dezinformace a do jaké míry jsou aplikovatelné na konkrétní otázky informační etiky a jak přispívají k jejich řešení.

V současné době se velmi často hovoří o dezinformačních kampaních, které jsou spojené zejména s tzv. alternativními internetovými médii. Zdá se, že silové řešení problému dezinformace spočívající v zakázání či stigmatizování těchto médií často koliduje s jedním z pilířů západní demokracie, kterým je právo na svobodu slova, neboť potenciálně otvírá prostor pro cílenou cenzuru. Šíření dezinformací ze strany těchto médií na druhou stranu omezuje právo uživatelů na informace, protože jako informaci nabízí něco, co ve skutečnosti informací pravděpodobně není. Je možné najít takové principy informační etiky, které efektivně řeší možnou kolizi mezi uvedenými právy tak, aby nebylo porušeno ani jedno z těchto práv, a lze je použít k řešení otázek spojených s problémem dezinformace?

Cílem článku je identifikovat v rámci filosofie a informační vědy formulované principy informační etiky; prozkoumat pojem dezinformace a jeho roli v principech informační etiky; rozčlenit jednotlivé oblasti informační etiky podle jednotného kritéria; identifikovat možná dilemata a určit, jakou roli v těchto dilematech hraje dezinformace; aplikovat principy informační etiky na řešení základních dilemat informační etiky.

Hlavní výzkumné otázky jsou následující:

- Jaké jsou stěžejní principy informační etiky?
- Co je to dezinformace a jakou roli hraje při formulaci principů informační etiky?

¹ Vycházíme z pojetí, ve kterém existují tři základní směry normativní etiky – deontologická etika, konsekvenencialismus a etika ctností. Ačkoliv každá z nich je založena na jiných principech, platí, že hodnocení správnosti či nesprávnosti určitého jednání je založeno na aplikaci obecných principů na konkrétní, jedinečnou situaci. Platí to dokonce i pro etiku ctností, která usiluje o to, aby se subjekt jednání zdokonaloval ve ctnostech a vedl dobrý život. Ctnosti ovšem vznikají a upevňují se opakováním mravně dobrého jednání v určité oblasti, například člověk se stává spravedlivým, když pravidelně usiluje o to dávat každému, co mu náleží. Dát někomu, co mu náleží v určité konkrétní situaci, ovšem vyžaduje aplikovat obecný princip spravedlnosti na tuto jedinečnou situaci.

- Jak můžeme rozčlenit informační etiku na jednotlivé oblasti a podoblasti a které otázky jsou v jednotlivých oblastech stěžejní?
- Jaká dilemata existují mezi základními oblastmi informační etiky a jakou roli v nich hraje dezinformace?
- Jak nám mohou principy informační etiky pomoci řešit dilemata v informační etice?

2 Principy informační etiky a problém dezinformace

V tomto článku se zaměříme pouze na ty principy informační etiky, které nějakým způsobem pracují s pojmem informace, popřípadě entropie jako opaku informace.

Luciano Floridi (2013) buduje informační etiku jako obecnou etiku nazíranou z hlediska informace. Jeho principy informační etiky jsou de facto modifikované obecné zásady přirozeného zákona, podle kterého máme konat dobro a vyhýbat se zlu. Dobrem je informace, chápaná v ontologickém smyslu jako uspořádanost, zlem je entropie. Floridi stanovuje několik zásad takto chápané etiky:

0. v infosféře by neměla být způsobována entropie (nultý zákon);

1. v infosféře by se mělo předcházet entropii;

2. entropie by měla být z infosféry odstraňována;

3. rozvoj informačních objektů stejně jako celé infosféry by měl být podporován prostřednictvím uchování, kultivace a obohacování jejích vlastností.

Podle Floridiho je správné jednání v infosféře takové jednání, které splňuje nulté pravidlo plus nejméně jedno z následujících. Mezi pravidly 1, 2 a 3 není hierarchický vztah, takže platí, že $0 \& 1 = 0 \& 2 = 0 \& 3$.

Floridiho založení informační etiky je ontologické. Celé univerzum (přinejmenším jeho materiální část) je chápáno jako infosféra skládající se z objektů majících informační charakter, tj. z objektů, které jsou určitým způsobem strukturované. Informace má morální hodnotu, je de facto ztotožňována s bytím, které je identické s dobrem, entropie jako nedostatek uspořádanosti je totožná se zlem jako nedostatkem bytí. Takto vnímaná informační etika je výhodná, protože má maximální možný záběr (vše, co je, může být vnímáno jako infosféra), jednak má ambice vyhnout se antropocentrismu. Tuto druhou vlastnost Floridiho etiky ovšem kritizuje Rafael Capurro (2006), který z pozic blízkých fenomenologii poukazuje na to, že etiku nelze založit s odhlédnutím od toho, kdo ji formuluje, tedy od člověka, který musí být vnímán jako tělesný tvor situovaný v konkrétním prostoru a čase. Floridiho etika od tělesnosti a konkrétního časoprostoru naopak odhlíží.

Jiří Stodola (2016) poukazuje na potíže s aplikovatelností Floridiho principů a navrhuje reformulovat nultý zákon a rozšířit seznam o dva principy (vertikální a horizontální zákon). V jeho pojetí mají principy ontologicky orientované informační etiky takovouto podobu:

0. v infosféře by neměla být způsobována entropie, pokud to není nezbytně nutné (nultý zákon);
1. infosféra se skládá ze čtyř vrstev (od nejnižší po nejvyšší): anorganické, organické, duševní a duchovní; nezpůsobování entropie u informačních objektů vyšší úrovně má přednost před nezpůsobováním entropie u informačních objektů nižší vrstvy (vertikální zákon);
2. uvnitř konkrétní úrovně infosféry platí, že nezpůsobování entropie vedoucí k zániku individuálního informačního objektu má přednost před nezpůsobováním entropie, která nepůsobí zánik individuálního systému (horizontální zákon);
3. v infosféře by se mělo předcházet entropii;
4. entropie by měla být z infosféry odstraňována;
5. rozvoj informačních objektů stejně jako celé infosféry by měl být podporován prostřednictvím uchování, kultivace a obohacování jejich vlastností. Mravné informační jednání je pak takové, které dodržuje zároveň pravidlo 0, 1 a 2 a zároveň alespoň jedno z pravidel 3, 4 a 5.

K reformulaci principů informační etiky došlo z toho důvodu, že Floridiho koncepce entropie ignoruje fyzikální koncepci entropie, která podle druhého termodynamického zákona v uzavřeném systému (kterým je infosféra jako celek) nutně narůstá (tento zákon de facto znali i scholastičtí filosofové, kteří soudili, že složené věci, tj. systémy, se v průběhu času postupně rozkládají na jednodušší entity – nejsou věčné). Floridiho koncepce infosféry jako souhrnu informačních objektů a entropie jako nedostatku informace zjevně tíhne k idealismu. Stodola vychází z platnosti druhého termodynamického zákona a tvrdí, že entropii v infosféře nelze nezpůsobovat. Vertikální a horizontální zákon potom stanovují určitou hierarchickou strukturu hodnoty jednotlivých systémů (některé systémy mají přednost před jinými).

Pro epistemologicky orientovanou informační etiku potom Jiří Stodola navrhuje princip, podle kterého je třeba získávat, vytvářet a uchovávat informace a vyvarovat se získávání, tvorby a uchování toho, co informace nejsou, přičemž vychází z definice informace jako dat, která mohou vést nebo aktuálně vedou k vytvoření znalosti, což jsou data, která jsou správně uspořádaná, smysluplná, pravdivá, nová, relevantní a použitelná.

Základním problémem je otázka definice dezinformace (Fallis, 2015; 2009; Fetzer 2004; Floridi, 2011; 2011a). Obvykle se tento pojem odvíjí od pojmu informace (Dretske, 1981; Fox, 1983; Floridi, 2011), jehož definice není předmětem shody mezi filozofy či informačními vědci (Bates, 2010; Capurro a Hjørland; Case, 2006; Cornelius, 2002; Day, 2001; Frohmann, 2004). Dezinformace je klasicky definována jako záměrně nepravdivá, klamavá zpráva (viz např. Floridi, 2011). Hlavním problémem je, zda dezinformace je určitým typem informace nebo je opakem informace. Vědci, kteří považují informaci za alethicky neutrální, tj. součástí její definice není pravdivost (Fetzer, 2004; Scaratino a Piccini, 2010)), pak nutně musí chápat dezinformaci jako podtyp informace (dezinformace je chápána jako záměrně nepravdivá zpráva, informace jako jakákoliv zpráva) (Fetzer, 2004). To by ovšem znamenalo, že principy informační etiky pracující

s pojmem informace mohou za určitých podmínek za žádoucí považovat šíření dezinformace, respektive selhávají v zákazu dezinformovat, který je intuitivně zřejmý. Je samozřejmě možné namítat, že i dezinformace může být užitečná a není vždy nutné se jí vyhýbat. Časté setkávání se s ní může vést ke zvyku pečlivě si ověřovat zdroje a kriticky myslet. Takový argument ovšem je založen na teleologické etice, která uvažuje pouze důsledky určitého jednání a nehodnotí čin jako takový. Lidé v drtivé většině případů nechtějí být klamáni, i když sami často druhé klamou, a to bez ohledu na důsledky skutečnosti, že se dozvědí mnohdy nepříjemnou pravdu. Nepravda vede k přímé entropii, protože ve chvíli, kdy jí věříme, ztrácíme jistotu o stavu světa. I z tohoto zla samozřejmě můžeme vyčíst nějaké dobro, proto zlo nepřestává být zlem (tím se přikláníme k etice deontologické, podle které je pro hodnocení důležitý skutek jako takový, zatímco jeho důsledky jsou zvažovány až sekundárně). Může-li dezinformace něco pozitivně ovlivnit, pak pouze nepřímo.

Pro nutnost koncipovat pravdivost jako součást definice informace svědčí například princip inverzního vztahu, který vede k tzv. Bar-Hillelovu paradoxu (viz Floridi, 2011). Princip inverzního vztahu je teorie o vztahu mezi pravděpodobností výskytu určitého znaku a informačním obsahem, který znak nese. Méně pravděpodobný znak nese větší míru informačního obsahu.

Z toho důvodu někteří autoři považují tautologii (nutně pravdivou větu) za větu, která nese nulový informační obsah, protože pravděpodobnost, že platí, se rovná jedné. To však vede k tomu, že kontradikce, která má pravděpodobnost, že je pravdivá, rovnou nule, nese maximální informační obsah, což je zjevně paradoxní. Jde o pojetí tzv. „slabě sémantické informace“ (weakly semantic information), pro které pravdivost či nepravdivost věty nehraje roli.

Jedním z řešení tohoto paradoxu je teorie „silně sémantické informace“ (strongly semantic information), podle kterého vnitřně rozporná tvrzení mají nulovou informační hodnotu. Tato koncepce je založena na pojetí sémantické informace jako správně uspořádaných, smysluplných a pravdivých dat. Tautologie a kontradikce v tomto pojetí mají nulovou informační hodnotu, protože pravděpodobnost platnosti tautologie je 1 a pravděpodobnost platnosti kontradikce je -1. Maximální informaci přináší tvrzení, která jsou správná, přesná a nahodile (ne nutně) pravdivá. Taková informace je nejbližší ke skutečnému stavu světa (tautologie a kontradikce jsou mu naopak nejdále).

Výše uvedené principy s alethickou neutralitou neoperují, pravdivost je součástí definice informace (Floridi, 2011; 2011a; Stodola, 2015; 2016a) a dezinformace je něco, co nespĺňuje tuto základní podmínku – je jistým opakem informace, entropií. Tyto principy pak šíření dezinformace zakazují. Floridi se opírá o definici informace jako správně uspořádaných, smysluplných a pravdivých dat, čímž se mimo jiné vyhýbá uvedenému Bar-Hillelovu paradoxu. Stodolova koncepce zpracovává Floridihovo sémantické pojetí informace a obohacuje je o subjektivní podmínky informativnosti. Součástí definice informace se stává její finalita, tj. vytvoření znalosti, přičemž znalost je definována klasicky jako „zdůvodněné, pravdivé přesvědčení“. Má-li vzniknout pravdivé přesvědčení, je třeba, aby pravdivost byla součástí příčiny vzniku znalosti, tj. informace.

3 Dilemata informační etiky a problém dezinformace

Informační etika je oblast týkající se lidského jednání při získávání, tvorbě, správě a šíření informací (Janoš, 1993). Oblast informační etiky popisuje Floridi (2013) prostřednictvím modelu zdroj-produkt-cíl, kde figuruje informační agent A, tedy někdo, kdo nějakým způsobem s informacemi nakládá, a tři typy informačního jednání, které jsou definovány prostřednictvím rozlišení informace jako zdroje, informace jako produktu a informace jako cíle. Právo na informace je základní otázkou chápání informace jako zdroje (oblast přijímání informací), svoboda slova je v centru zájmu, uvažujeme-li o informaci jako produktu (oblast vytváření informací), otázka cenzury se dostává do popředí, chápeme-li informaci jako cíl (oblast správy informací).

Dilemata informační etiky úzce souvisí s problémem dezinformace. Otázkou je, zda je předmětem svobody slova šíření jakékoliv zprávy, která může spadat do kategorie informace i dezinformace (může být tvrzeno, že nelze jednoznačně odlišit informaci od dezinformace, snaha regulovat informační produkty by byla nepřijatelnou cenzurou, a je proto třeba ponechat informace s dezinformacemi jako biblickou pšenici s koukolem). V takovém případě ovšem dochází ke kolizi s právem na informace, protože dezinformace je něco, co může porušovat toto právo, a proto může být voláno po přísné regulaci informačních zdrojů (může být ovšem namítáno, že rozlišit informace od dezinformací musí ten, kdo přistupuje k informaci jako ke zdroji). Konflikt mezi svobodou slova týkající se informačních produktů a právem na informace týkajícího se informace jako zdroje, pak vyústí uje k otázce, zda je přípustná určitá forma cenzury týkající se informace jako cíle.

4 Principy informační etiky a její dilemata

Zdá se, že principy informační etiky, které nějakým způsobem pracují s pojmem informace a nejsou alethicky neutrální, považují tedy pravdivost za základní podmínku informativnosti (k takovým principům patří například principy Floridiho či Stodoly), umožňují řešit dilemata v informační etice.

Ukažme si to například na problému pornografie. Stodolův princip, že je třeba získávat, tvořit a uchovávat informace a vyvarovat se získávání, tvorbě, uchovávání toho, co informace nejsou, je aplikovatelný, když si uvědomíme, že pornografie (informace jako produkt) zobrazuje sexuální chování klamným způsobem (jde o dezinformaci jako opak informace) a ve svých konzumentech (informace jako zdroj) může vyvolávat mylná očekávání, která se týkají jejich vlastního sexuálního života. Tvořbě, konzumaci a uchovávání pornografie je třeba se podle tohoto principy vyvarovat, protože svoboda slova není svobodou k dezinformaci, dezinformace působí škodu ve svých příjemcích, kterou můžeme nazvat entropií. Podle Floridiho principů by entropie neměla být v infosféře způsobována, ba co víc měla by být z infosféry systematicky odstraňována, tato odpovědnost pak leží na zprostředkovatelích informace, kteří se nacházejí v komunikačním řetězci (informace jako cíl) mezi tvůrcem a příjemcem informace, a znamená v jistém smyslu právo na cenzuru (důležité je, jak pojem cenzury chápeme).

Přijmeme-li uvedená východiska o klamavosti pornografie, dezinformaci jako faktoru, který působí entropií, a potřebě entropií, a tudíž dezinformaci, z infosféry odstraňovat, vede nás to k tvrzení o přijatelnosti určité formy cenzury. Je to však tak jednoznačné? Scholastičtí filosofové byli přesvědčeni, že ne vše, co je zakázáno přirozeným zákonem, je třeba uzákonit jako trestné v pozitivním lidském zákoně. Lidský zákon by měl postihovat jen nejzávažnější skutky (vražda, krádež), které silně narušují soužití mezi lidmi, skutky, které sice nejsou v souladu s mravními požadavky, ale příliš společnosti neškodí, by neměly být stíhány světským zákonem. To je založeno na principu, že v některých případech je třeba trpět (tolerovat) určité zlo z toho důvodu, že při odstraňování tohoto zla může dojít k páchání zla mnohem většího (to konec konců potvrdily totalitní státy, které se snažily ovládat všechny aspekty lidského života). Z těchto důvodů se domnívám, že zavádět jakoukoliv formu cenzury je velmi nebezpečné a že je pravděpodobně nutné trpět existencí dezinformací, a to proto, že cenzura by mohla velmi silně narušit tok skutečných informací. Výjimku samozřejmě tvoří případy dezinformování, které jsou společensky nebezpečné (je otázka, zda šíření pornografie k nim nepatří). Regulace tohoto obsahu ovšem musí být ošetřena zákonem a nejedná se ve vlastním slova smyslu o cenzuru.

5 Závěr

V článku jsme popsali principy informační etiky, které pracují s pojmem informace, popřípadě entropie. Viděli jsme, že u těchto principů je velmi důležité, je-li pravdivost součástí definice informace. Pokud by tomu tak nebylo, pak by dezinformace, definovaná jako záměrně nepravdivá zpráva, byla jistou formou informace a principy informační etiky by neumožnily odmítnout dezinformování, což se jeví na první pohled jako paradoxní (nikdo nechce být klamán). Není-li pravdivost koncipována jako součást informace, dochází také tzv. Bar-Hillelovu paradoxu, který odstraňuje pojetí „silně sémantické informace“.

Rozdělili jsme informační etiku na tři oblasti podle chápání informace jako zdroje, informace jako produktu a informace jako cíle. Viděli jsme, že v těchto oblastech se vyskytují jednotlivá práva, a to právo na informace, právo na svobodu slova a právo na cenzuru, které se mohou dostávat do vzájemného konfliktu zejména tehdy, když do hry vstoupí dezinformace. Neomezené právo na svobodu projevu koliduje s právem na informace a zakládá otázku po oprávněnosti cenzury, která ovšem je v konfliktu s takto koncipovaným právem na svobodu projevu. Tyto konflikty vyvolané nejasným chápáním pojmů informace a dezinformace jsou řešitelné ve chvíli, kdy uznáme, že informace není alethicky neutrální, tj. že pravdivost je součástí její definice. Ačkoliv považujeme cenzurní zásahy za teoreticky oprávněné, v praxi je s výjimkou společensky nebezpečných případů dezinformace odmítáme na základě principu tolerance.

Literatura

- Capurro, R. (2006). Toward an ontological foundations of information ethics. *Ethics and Information Technology*, 8, 175-186.
- Capurro, R. & Hjørland, B. (2003). The concept of information. *Annual Review of Information Science and Technology*. 37, 343-411.
- Case, D. O. (2006). *Looking for information: A survey on research on information seeking, needs, and behavior*. London: Academic Press.
- Cornelius, I. 2002. Theorizing information for information science. *Annual Review of Information Science and Technology*, 2002, 36, 393-425.
- Činčera, J. (2002). *Informační etika: Sylabus k bakalářskému studiu informační vědy*. Brno: Masarykova univerzita.
- Day, R. E. (2001). *The modern invention of information*. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Dretske, F. I. (1981). *Knowledge and the flow of information*. Cambridge: MIT Press.
- Fallis, D. (2015). The concept of disinformation. In *Encyclopedia of Information Science and Technology* (4720-4727). Hershey: Information Science Reference.
- Fallis, D. (2009). A conceptual analysis of disinformation. In *iConference*. Dostupné z: <https://www.ideals.illinois.edu/handle/2142/15205>.
- Fetzer, J. H. (2004). Disinformation: The use of false information. *Mind and Machines*, 14(2), 231-240.
- FETZER, J. H. (2004a). 'Information: does it have to be true?'. *Minds and Machines*, 14(2), 223–229.
- Floridi, L. (2013). *The ethics of information*. London: Oxford University Press.
- Floridi, L. (2011). *Semantic conceptions of information*, Dostupné z: <http://plato.stanford.edu/archives/spr2011/entries/information-semantic/>.
- Floridi, L. (2011a). *The philosophy of information*. Oxford: Oxford University Press.
- Floridi, L. (2006). Information ethics, its nature and scope. *SIGCAS Computers and Society*, 36(3), 21–36.
- Fox, C. J. (1983). *Information and misinformation: An investigation of the notions of information, misinformation, informing and misinforming*. Westport: Greenwood Press.
- Frohmann, B. (2004). *Deflating information: From science studies to documentation*. Toronto: University of Toronto Press.

Janoš, K. (1993). *Informační etika*. Praha: Univerzita Karlova.

Scarantino, A. & Piccini, G. (2010). Information without truth. *Metaphilosophy*, 41(3), 314-329.

Severson, R. J. (1997). *The principles of information ethics*. Armonk: M.E. Sharpe.

Stodola, J. (2016). Abortion as a problem of information macroethics. *Journal of Information Ethics*, 25(2), 115-127.

Stodola, J. (2016a). Principy informační etiky. *ProInflow*, 8(2), 70-84. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/proinflow/article/view/1532/1802>.

Stodola, J. (2015). *Filosofie informace - metateoretická analýza pojmu informace a hlavních paradigmat informační vědy*. Brno: Masarykova univerzita.

Stodola, J. (2011). Rekonstruktivní hermeneutika jako obecná metodologie informační vědy. *ProInflow*, 3(1), 19-50. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/proinflow/article/view/849>.

Stodola, J. (2010). Analýza pojmu informace a jeho klasifikace s užitím aristotelské filosofie. *ProInflow*, 2(1). Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/proinflow/article/view/868>.